

jeg odnosa prema Isusu Kristu odlučuje za Isusa Nazarećanina. Nemoguće je najprije ustanoviti bit kršćanske vjere da bi tada, u drugom redu, tu bit tumačili i primijenili na naše vrijeme. Ipak, s kršćanstvom se ne može postupati proizvoljno i samovoljno. Unutar povijesnih dimenzija pravo se kršćanstvo ostvaruje onda kada je ono vjerno Isusovoj poruci, Isusovu načinu življenja i njegovoj smrti.

Nemoguće je u ovoj kratkoj recenziji iznijeti bogatstvo misli koje je iznio E. S. u knjizi. Zato ne možemo drugo nego je toplo preporučiti svima onima koji kako-tako vladaju njemačkim jezikom da je pročitaju.

Adalbert Rebić

*Leo Krinetzki: SAVEZ BOŽJI S LJUDIMA PREMA STAROM I NOVOM ZAVJETU.* Kršćanska sadašnjost. Zagreb 1975, Stranica 124. Prijevod s njemačkog priredio je Dr. Adalbert Rebić, urednik biblijskog niza »Riječ« u kojem se knjiga i pojavila kao deseti svezak toga niza.

Prava je radost čuti da je posljednjih godina oživjelo kod nas zanimanje za Sveto pismo. Govori se upravo o biblijskom preporodu. I s pravom.

Dobar dio naših čitatelja je dobarano uronio u biblijsku poruku. Sa Svetim pismom susrećemo se svaki dan. I očekivati je zato da će ova knjiga koja raspravlja o zaista središnjoj temi Svetog pisma pomoći svima, osobito onima koji još nisu srasli sa Svetim pismom, kojima je posebno Stari zavjet ostao doista nepoznat, da postupno slijedeći središnju misao lakše pristupe razumijevanju Knjige nad knjigama. Da ova knjiga u tome može pomoći, pisana je zato jednostavnim i laganim jezikom. Djelo nije opterećeno znanstvenim aparatom, a svi navodi iz Svetoga pisma su u tekstu redovito ispisani pa zato nije potrebno svaki put konzultirati sam tekst Svetoga pisma. Djelo je zato veoma lako čitljivo.

Odlučivši se za sasvim jedinstvenu i jasnu podjelu građe o. Leo Krinetzki, benediktinac iz opatije Neresheim u SR Njemačkoj, poduzeo je zadatak da slijedi ideju Saveza ka-

ko u Starom tako i u Novom zavjetu, te je znalački prikazao u prvome dijelu povijesnu ustanovu Saveza, kako »Saveza zakona« tako i »Saveza slobode«, ostvarenje Saveza u povijesti spasenja, te konačno eshatološko ostvarenje.

U drugome dijelu, gdje se govori o ideji Saveza u Novome zavjetu, pisac posebno obrađuje stav Novoga zavjeta prema »starom Savezu«, zatim govori o povijesnom ustanovljenju »novoga Saveza« i njegovom ostvarenju spasenja, te konačno o eshatološkom ostvarenju »novoga Saveza«.

U samom uvodu pisac odmah tumači pojam Saveza koji je mnogo širi od raznih sklopljenih saveza koji se spominju u Starom zavjetu. Objašnjava elemente koji su vlastiti već ljudskim ugovorima. Ali uz sličnosti novi je element, osobito naglašen u Novom zavjetu, karakter milosti vlastiti upravo Božjem savezu, to jest karakter nezaslužnosti po kojem se taj savez shvaća kao ostvarenje.

Čitajući ovu knjigu doći ćemo do uvjerenja da je zaista moguće sažeti u jednu jedinu riječ »savez« (»berith«) svu objavu koja je dana Izraelu. Sam izraz »savez« uključuje i zajedništvo i prijateljstvo: između naroda i Boga, ali također i između svih članova naroda. I zato su članovi izraelskoga naroda bili međusobno čvrsto ujedinjeni preko jedinstva s Jahvom, i obratno. I sva objava je uvijek povezana s tim Savezom; tu se radi o ponudi prijateljstva i vjernosti (»hesed«), prijateljstva i međusobne odanosti, što predstavlja najdublju stvarnost povijesti i svakoga pojedinog života. U tom ćemo kontekstu sigurno bolje razumjeti i činjenicu grijeha, i to kao osobnu nevjernost osobnom prijateljstvu.

Savez je počeo s Noom, Abrahamom, Izakom i Jakovom. No najvažnije sklanjanje Saveza u Starom zavjetu zbililo se na Sinaju (= Deset zapovijedi), događaj od jedinstvene važnosti, prije svega zbog neusporedivo snažnog utjecaja na daljnje oblikovanje i tijek povijesti. Izrael je, kako ističe pisac, prvi od svih naroda koje poznajemo došao do suvislog shvaćanja povijesti i do pojma povijesti spasenja zahvaljujući susretu sa živim Bogom na Sinaju, iz vremena izlaska iz Egipta. Kasnije

se Savez jednoglasno prihvaća kao naravna baština Izraela. A što dalje čitamo knjigu sve više uočavamo kako su kasnije opomene proroka postale učestalije i upornije, a upozoravaju na onu drugu, mračnu, stranu Saveza, na nevjernost prema Jahvi, i dosljedno tomu, na okrutnost prema bližnjemu. S druge opet strane čitamo kako proroci, dok govore o Jahvinoj ljubavi i srdžbi, izvješćuju o Božjoj odluci da nikad ne iznevjeri Savez koji je sklopio sa svojim narodom, da Bog usprkos svemu ostaje neiscrpivo vjeran. Pojam Saveza se kroz povijest veoma proćistio, posebno za vrijeme nevolja u babilonskom sužanjstvu, kad je izraelski narod, premda je ostao bez svoje zemlje i svoga hrama, ipak morao sačuvati svoju vezu s Bogom.

Ova originalna i brižljivo napisana knjiga pomoći će nam da lakše shvatimo kako nas je Isus otkupio svojom smrću, kao što je Bog nekoć otkupio Izraela iz Egipta. Pripadamo ponovo Bogu po Isusovoj smrti, a Savez je ponovo uspostavljen Božjom pravednošću koja nas čini pravednima i dobrima, a to opet snagom krvi, i to krvi Saveza koja se proljeva za sve na otpuštenje grijeha. Tom novom krvi koja nas podsjeća na onu krv Saveza na Sinaju povezani smo s Bogom kao saveznici, to je Novi savez u Kristovoj krvi. Tako nam biva jasnije kako su svi stari Savezi koje je Bog uspostavio a grijesi ih podrivali, ili u Svetome pismu opisane kultne obnove tih Saveza, bili samo priprava za konačni Savez uspostavljen po Kristu, utjelovljenoj Božjoj Riječi.

Ne samo da je vrlo korisno pročitati ovu knjigu, nego se od vremena do vremena treba vratiti onomu na što nas sama knjiga želi navesti, treba se vratiti vertikalnom čitanju Svetoga pisma, u našem slučaju to znači opisima o uspostavljanju starih Saveza, da bismo se po tome podsjetili kako je čitava stvarnost temeljito prožeta Kristovim djelom za nas, njegovim »novim Savezom«.

O. Leo Krinetzki je u svom djelu dao sažet ali potpun prikaz povijesti našega spasenja, baš onakav kakav bi trebao imati pred očima svaki čitatelj Svetoga pisma. Ovaj deseti svezak niza »Riječ« jest u stvari pomoćno sredstvo za pravilno čitanje Svetoga pisma, u kojem se naposljetku radi samo o tome što Bog čini

s ljudima i što poduzima za njihovo spasenje. Djelo će biti korisno svakomu kršćaninu osobno, a ako ga preporučimo drugima (što je svojevrsno sudjelovanje u biblijskom apostolatu), bit će korisno i za okolinu u kojoj djelujemo.

Luka Marijanović

Ferdinand *Klostermann*, GEMEINDE — KIRCHE DER ZUKUNFT. Thesen, Dienste, Modelle. 2 sveska, 816 stranica, 152 DM, Verlag Herder, Freiburg 1974.

Ovim djelom Klosterman, koji je našoj hrvatskoj čitalačkoj publici već poznat, svima koji u Crkvi imaju odgovorne službe predlaže temeljnu pastoralnu teologiju crkvenih službi i funkcija imajući stalno pred očima *budućnost* Crkve. Ovo djelo predstavlja praktičnu teologiju. Ono pristupa obradi problema polazeći od konkretnog života Crkve danas.

Radi se u ovom djelu o novoj slici Crkve, prije svega o novoj slici njezinih službenika pape, biskupa, prezbitera, redovnika i lajka; o novoj zamisli struktura u koji su ove službe uokvirene. Pri tom pisac jako naglašava, pored apostolske službe hijerarhije, *proročku službu karizme* u Crkvi. Temeljni odnos Crkve prema njezinoj glavi Isusu Kristu stavlja pisac u onu temeljnu strukturu koja se daje biblijski dokazati.

Pisac ponajprije naglašava one temeljne misli Isusove poruke koje nam pružaju kriterije za prosuđivanje konkretnih crkvenih struktura. Zatim pristupa, polazeći od tih Isusovih misli, razmatranju službi i funkcija u Crkvi i njihova međusobna odnosa. Raspravlja o prezbiteru, o redovničkim zajednicama i o lajcima. Potom ukazuje na posljedice koje proizlaze iz temeljne misli za Crkvu danas i za Crkvu budućnosti. Pisac raspravlja o Crkvi na svim njezinim razinama počevši od bazičnih zajednica pa do svjetske Crkve.

Ovo djelo bečkog teologa pastora la pruža sveobuhvatnu i kritičnu bilancu crkvenih službi i to s obzirom na strukturalne reforme Crkve koje se u budućnosti trebaju dogoditi.

A. Rebić